

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Stark, Laura

Title: Oi-keus kou-lut-tau-tu-mi-seen aut-taa yh-teis-kun-taa ke-hit-ty-mään

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Stark, L. (2016, 1.11.2016). Oi-keus kou-lut-tau-tu-mi-seen aut-taa yh-teis-kun-taa ke-hit-ty-mään. Tiedeblogi. <https://www.jyu.fi/fi/blogit/tiedeblogi/stark>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Laura Stark: Oikeus kouluttautumiseen auttaa yhteiskuntaa kehittymään

Eräs Suomen historian unohdetuista sankareista on Antti Manninen(1831–1866), joka oli ensimmäinen talonpoikaissäätynen suomenkielisen kirjan kirjoittaja. Vuonna 1854 hän laati myös ensimmäisen tsaarille osoitetun talonpoikien joukkovetoomuksen. Siinä pyydettiin niille alueille, joilla asui vain suomenkielisiä, suomelle samaa asemaa kuin ruotsilla oli.

Manninen esitti toiveen, että suomen kielestä tulisi ennen pitkää suomalaisen korkeakoulutuksen kieli. Vuodesta 1857 alkaen hän johti ensimmäistä maanviljelyskoulua, joka tarjosi nuorille miehille ja naisille suomenkielistä opetusta monessa aineessa jo ennen vuoden 1866 kansakouluasetusta. Hän toimitti laajalevikkistä Tapio-lehteä, joka julkaisi suomenkielisten talonpoikien ja työläisten kirjoituksia ja antoi heille mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä julkisesti.

Suomen historian ensimmäinen virallisesti suomen kielellä järjestäytynyt alueellisen seuran kokous pidettiin Mannisen johdolla. Antti Manninen kuoli 35-vuotiaana lavantautiepidemiaan, mutta lyhyen elämänsä aikana hän uupumatta työskenteli suomenkielisen enemmistön, myös naisten, koulutuksen ja kielioikeuksien puolesta. Kaiken tämän hän teki itseoppineena, ilman koulutusta.

Antti Manninen eli aikana, jolloin suomen kieltä puhui lähes 90 % maaseudun asukkaista, mutta silti ruotsi oli hallinnon ja opetuksen kieli, ja ainoa virallinen kieli vuoteen 1863 asti. Ennen vuotta 1857 oli mahdotonta saada muodollista koulutusta suomen kielellä.

Useimmat suomea puhuvat pystyivät ehkä vähän lukemaan Raamattua, mutta eivät sujuvasti. He eivät myöskään pystyneet kirjoittamaan omalla äidinkielellään. Ne

harvat, jotka kykenivät ilmaisemaan itseään kirjoittamalla suomeksi 1850- ja 1860-luvuilla, olivat itseoppineita tai saaneet epävirallista opetusta. Ongelmana oli, asioiminen suomeksi ei yleensä ollut mahdollista, joten luku- ja kirjoitustaidosta ei ollut paljon hyötyä. Samalla talonpoikien ja rahvaan kirjoitus- ja lukutaidottomuus aiheutti suuren tiedonsaannin ja vallankäytön kuilun heidän ja papiston sekä herrojen välille.

Kun suomenkieliset talonpojat ja rahvas alkoivat käyttää suomenkieltä kirjeissä, dokumenteissa ja lehtikirjoituksissa, he pystyivät julkisesti ilmaisemaan vallan väärinkäytöksiä ja tuomaan paikalliset ongelmat julkiseen keskusteluun. Vastareaktionä osa koulutetusta eliitistä esitti asiaan julkisen paheksuntansa. Luku- ja kirjoitustaito olivat heidän mielestään talonpojille ja rahvaalle tarpeettomia ja sopimattomia.

Antti Manninen sen sijaan väitti, että jos suomenkielisille annettaisiin mahdollisuus olla "kansalainen" termin täydessä merkityksessä, he voisivat kouluttautua ja kouluttaa lapsiaan, ja he voisivat siten kehittää suomalaista yhteiskuntaa. Moni koulutettu suomalaisen eliitin edustaja suhtautui 1850- ja 1860-luvuilla skeptisesti näihin Mannisen ja kaltaistensa valistajien ennustuksiin. Mutta vain pari vuosikymmentä myöhemmin epäilyt oli unohdettu, kun valistajien ajatukset osoittautuivat oikeiksi.

Viime keväänä Jyväskylän yliopiston ja Suomen Punaisen Ristin yhteistyön yhteydessä tutustuin nuoreen miespuoliseen afgaaniturvapaikanhakijaan, jota kutsun tässä Omidiksi. Samalla tavalla kuin Antti Manninen, Omid on opetellut itsenäisesti lukemaan ja kirjoittamaan omalla äidinkielellään ja sen lisäksi myös englannin kielellä. Hän saapui Suomeen vuonna 2015 ja on opettanut farsia halukkaille suomalaisille sekä ollut tulkkina. Hän on toiminut monessa yhteydessä afgaanien äänenä suomalaisille.

Kuten 1800-luvun puolivälin Suomessa, myös Afganistanissa muodollinen kouluttautuminen on ollut vuosikymmeniä useimmille miltei mahdotonta. Kuten enemmistö suomalaisista ennen vuotta 1866, moni afgaani ei osaa lukea eikä kirjoittaa tai puhua kuin omaa äidinkieltään.

Kuten 1800-luvun puolivälissä niiden suomalaisten kohdalla, jotka kokivat itsensä yhteiskunnallisesti hiljennetyiksi kielensä ja koulutuksen puutteen takia, Suomessa elävien afgaanien ääni ei kantaudu suomalaiseen julkiseen keskusteluun. Kuten Manninen aikoinaan, Omid elää nyt yhteiskunnassa, jossa hänen ei ole helppoa toimia yhteiseksi hyväksi.

Kuten Antti Mannisen tapaus muistuttaa, sosiaaliset muutokset ovat kiinni yksittäisistä ihmisistä. 'Valtio', 'kansa', ja 'yhteisö' ovat abstraktioita tai metaforia, jotka kuvaavat yksilöiden yhteisiä päätöksiä ja toimintoja. Jos turvapaikanhakijat saavat myönteisen päätöksen, he saavat samalla mahdollisuuden olla täysioikeutettuja

kansalaisia ensimmäisen kerran missään yhteiskunnassa. Se on sama mahdollisuus, joka annettiin suomenkielisille 150 vuotta sitten.

Turvapaikanhakijoiden lapset oppivat jo nyt suomea. Jos tämä lapsisukupolvi jää maahan, se on reilun kymmenisen vuoden päästä suomenkielinen ja koulutettu. Mannisen ja Omidin esimerkkien valossa voimme pohtia, auttaisivatko turvapaikanhakijat rakentamaan Suomea tulevaisuudessa samoin kuin suomenkieliset talonpojat ja rahvas aikoinaan.

Laura Stark, etnologian professori, historian ja etnologian laitos, 27.10.2016